

Campsentelles, 8
2005

CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENCs
AMICS DE CABANYES

Contalles santfostenques

**JAUME
TORRENTS I SUÑOL**

La vida a les cases de pagès venia marcada per les estacions, fins i tot pels dies serens o de pluja. La dècada que va de 1940 a 1950 eren anys de tristesa i privacions; a moltes famílies es plorava la pèrdua d'algun ésser estimat a la guerra, tant és que fos d'un bàndol com d'un altre, l'absència era la mateixa.

A moltes cases vivien plegades tres generacions, ja que els avis s'estaven a casa fins al seu traspàs; es procurava que si es tenien fills el més gran quan es casava es quedés a viure a la casa seguint l'ofici dels seus avantpassats. Si només es tenien filles, passava el mateix: aleshores era el gendre qui agafava les regnes de la casa. Quan faltaven els grans els nens ja creixien en aquest ambient de respecte.

A casa el primer plat que es posava a taula era per a l'avi, el segon per al meu pare i així successivament per edat. Cadascú tenia el seu lloc, tant a taula com al costat de la llar de foc. La manera de viure era molt senzilla i sense presses; les llargues nits d'hivern es passaven a

la vora del foc. No hi havia cap altra distracció que la ràdio i això no a totes les llars; a casa en teníem. Els nens quan teníem els deures del col·legi fets ens posàvem als genolls de l'avi escoltant les històries mil vegades repetides de fets ocorreguts al poble, i també de les famílies que hi vivien, així com les tradicions, supersticions o creences d'aquells temps, que n'hi havia moltes. Els pares també seguien amb els seus contes i tradicions orals, que d'aquesta forma es transmetien de generació en generació. Per això se'ls anomenava "contes de la vora del foc".

Els tresors amagats

Segons es deia, a cada masia antiga del poble, o almenys a la majoria d'elles, hi havia algun tresor amagat, generalment en forma de monedes d'or i plata dins d'una olla, i enterrat al peu d'algun arbre ja desaparegut molts anys abans; per això ningú no el trobava i així continuava la llegenda. Una d'aquestes històries era d'una olla plena de monedes d'or enterrada al peu de la ginesta grossa de Mas Llobart. Un altre tresor estava enterrat entre les arrels del Roure Gros de Can Torrens de la Plaça. El roure, segons m'havien contat, sí que havia existit i era tan gran que es necessitaven quatre homes adults amb els braços llargs per poder-lo abraçar. Segons deien, en aquells anys de la segona meitat del segle XIX es creien tant això del tresor que arrencaren el roure per a llenya, però del tresor res de res.

A l'església de Cabanyes també es creia que sota de l'altar hi havia quelcom enterrat de molt valor; diuen que una vegada un home, fent-se passar per frare, va excavar sota l'altar remonent-lo. No se sap si va trobar-hi alguna cosa, ja que l'home va desaparèixer sense tornar les claus al capellà de Sant Fost però havent causat destrosses al terra de Cabanyes.

Al lloc anomenat el Castellot, petita elevació propera a la casa anomenada Ca l'Anton, per la part sud de la Font de les Heures i darrera de

Família aplegada davant la llar de foc en una nit d'hivern. A Sant Fost, com a tot Catalunya, els avis aprofitaven aquestes vetllades per explicar els "contes de la vora del foc". (Col·lecció Joan Amades, Costumari català)

Serp segons un gravat set-centista. Aquest animal té un pes important en el folklore santfostenc, sobretot la serp que duia amagat un gran diamant al cap, ple de cabells, i que s'apareixia a les dones al camí antic de Santa Maria de Martorelles. (Col·lecció Joan Amades, Costumari català)

Can Jaume Toni, hi havia existit una ermita dedicada a Sant Marçal i es deia que els moros hi havien amagat els seus tresors per a quan haguessin d'abandonar aquestes terres. El que sí hi havien enterrat era alguna persona, segurament no mora i sí cristiana, per la proximitat de l'ermita. Això només són deduccions sense cap tipus de fonament històric ni científic. El propietari de la granja de gallines que va ser enderrocada fa molt pocs anys, diu que una vegada, fent un sot per enterrar-hi unes aus mortes, va descobrir unes restes humanes que segons els experts tenien una antiguitat de 500 anys [serien, doncs, del segle XV]. En aquella època els moros ja feien molts anys que no ocupaven Catalunya...

Contes de serps i altres bestioles

Explicaven els meus avis i pares que al camí antic de Santa Maria de Martorelles sortia a les dones una serp amb el cap ple de cabells; qui la pogués agafar i matar-la no seria mai més pobre, ja que entre aquests cabells amagava un diamant de grandíssim valor.

Sobre les serps s'ha escrit molt i hi ha moltes creences envers aquests rèptils que a moltes persones els fan por i a unes altres repugnància. Deien que quan en una casa hi havia una dona que alletava algun nen, havia de tancar ben tancades portes i finestres perquè si una serp olorava la llet, entrava a la casa hipnotitzant la mare i posant-se a mamar dels seus pits mentre donava la cua al nen perquè no plorés; mentrestant el nen s'aprimava de tal manera que arribava a morir de gana. Asseguraven els avis que en alguna casa s'havien adonat del que passava i havien aconseguit donar mort a la serp, que era molt llarga i grossa pel fet d'estar tan ben alimentada.

També explicaven que aquestes bestioles mamaven de les cabres domèstiques; si en trobaven cap que estigués lligada pasturant, mamen d'ella; tant l'assecaven que la cabra arribava a morir. Aquells anys la majoria de les cases tenien cabres per a la llet i algun cabrit per a alguna

festa molt assenyalada, principalment la primera Pasqua o Pasqua Florida. Jo els assegurava que això era impossible ja que les serps no beuen llet, tan sols mengen animals vius com ocells, ratolins, llorigons, etc., però els grans creien en el que deien i no hi havia manera de fer-los canviar d'idea.

Quan en una casa hi havia nens que estaven treient les dents, els homes de la casa miraven d'agafar alguna serp, li arrencaven la llengua abans de matar-la; aquesta llengua la posaven dins una bosseta de tela i la penjaven del coll del nen. Es creia que ajudava els petits a treure les dents més ràpid i amb menys dolor.

Una creença molt estesa i que gairebé tota la població donava per segura era que les òlibes es bevien l'oli dels llums d'oli i llànties que es posaven als cementiris o que quedaven a l'exterior de les masies. També deien que aquests ocells treien els ulls dels cadàvers per menjar-se'ls: una altra creença equivocada, ja que només mengen animals vius, principalment ratolins, i són molt útils per netejar els camps d'aquests rosegadors.

La carbassa de Can Salarich

Una altra manera que tenien d'espantar els veïns o quan no volien que passessin per un camí, era el que feia l'amo de Can Salarich, casa avui desapareguda situada al carrer del Sot enfront de Cal Gaig i al costat de Can Soca, a la part dreta i a més alt nivell. El matrimoni que vivia en aquesta casa es deien Joaquim Salarich i Vicenta, no tenien fills. D'aquest home es conten moltes històries: una era que quan s'enfadava amb algú, agafava una carbassa, li feia uns forats en forma de calavera i quan era de nit la posava al camí anomenat la Paletera, amb una espelma encesa al seu interior; per allí ja no hi passava ningú, tot el veïnat tenia por. Segons m'havien explicat, deien que era l'ànima d'en Clarós, un propietari que havia estat de la finca de Canyellas, sembla que molt dolent.

Era en Quim Salarich un gran llançador de pedres amb fona; jo havia sentit explicar que des de casa seva arribava amb les pedres fins a Ca la Jerònima; aquesta casa també fa anys que va ser enderrocada, només resten les figures que hi havia al pati; no crec que fos tant, però això deien. La casa de Can Salarich va ser incendiada durant la Guerra de la Independència, anomenada la Guerra del Francès, el mateix dia que van cremar les cases de Can Matança i Can Gaig.

El camí de la Paletera antigament havia estat molt transitat per anar des de Can Romagosa, totes les cases del carrer del Sot i també de Can Millaret, al carrer Sant Pere on hi havia l'església del poble. Per passar pel torrent hi havia un tauló de fusta, ja que en aquells temps deien que baixava molta aigua i sense dit tauló no s'hagués pogut travessar. Jo encara havia vist aquesta passarel·la quan era petit, fins que una riuada se l'emportà i ja ningú no va tenir interès a reposar-la en no haver-hi l'església. Segurament al camí li deien la Paletera perquè tenia un tros empedrat, amb grans pedres (palets). Ja fa anys que aquest camí ha quasi desaparegut, només es fa servir per algunes persones que van a caminar per esport i ha variat uns metres respecte l'antic.

Al costat del camí i dintre dels terrenys de Ca l'Eloi, hi havia una font anomenada de la Pistola; deien que per a poder recollir l'aigua li havien posat un canó de pistola i amb aquest nom es va quedar. No era una font gaire important perquè l'aigua que en rajava era més aviat escassa.

Desgranar el moresc

Durant les llargues vetllades d'hivern a la vora del foc no sempre s'estava sense fer res. A la tardor, quan es recollia el blat de moro, s'entraven les panotxes dins del celler o en algun lloc de la casa per a pelar-les, o sigui, treure'ls les fulles que emboliquen la panotxa o espiga. Aquesta labor era compartida per tots els de la casa, àdhuc en algunes d'elles s'hi reunien veïns i amics per realitzar aquesta feina que no era pesada però s'havia de fer amb

rapidesa per poder assecar el gra. A cada panotxa li deixaven dues o tres fulles; després s'aplegaven en manyocs de sis o vuit espigues i es lligaven amb les mateixes fulles, la meitat per cada costat. Per al seu assecament es penjaven de pales, recolzades generalment a la façana de les cases i les hi deixaven fins que el gra estava sec a punt de ser desgranat.

Aquest treball tenia lloc sempre a les darreries d'octubre o primeries de novembre; molts cops a les cases que tenien gran quantitat de moresc (blat de moro) sembrat, quan s'acabava el treball de pelar les espigues es feia una gran castanyada per a tots els participants. En aquestes reunions els joves i grans de les cases explicaven fets i tradicions del poble. També era allà on es contaven totes les tafaneries del poble, tant les alegries com les desgràcies, era com el punt de trobada social.

Al cap del temps, quan el gra ja estava sec s'aprofitaven les hores de la nit per desgranar les espigues. Això generalment ja ho feia cadascú a casa seva, puix que la temporada d'hivern és llarga i no corria pressa; es feia a mà, tot i que alguns tenien màquines que també funcionaven amb la força dels braços. El sistema més estès per a desgranar era una portadora de les de tragar el raïm: es posava una fanga de les anomenades de brida (o sigui que tenia tall) amb el tall recolzat al caire de la portadora i el mànec sobre una cadira; la fanga quedava plana, es doblegava una flassada o qualsevol cosa que servís de seient i allí s'asseia cama ací, cama allà, la persona que desgranava les panotxes passant-les d'una en una pel tall de la fanga i així el gra queia dins de la portadora. El tronc de l'espiga o espigot servia per al foc tot i que no feia gens de brasa.

Mentrestant al voltant del foc hi havia tota la família: les dones apedaçant la roba o fent jerseis i mitjons de punt; l'avi explicant les seves històries i la canalla esvalotant a estones i unes altres escoltant allò que l'avi els explicava de les seves aventures militars o els contes de la vora del foc. Quan s'havien collit les mongetes i ja eren seques i netes s'havien de preparar per a vendre-les: es destriaven una a una posant-les damunt una taula on hi havia les

persones assegudes al seu voltant, traient les pedretes que haguessin restat de la garbellada i els grans defectuosos, ja que havien de quedar perfectes per a la venda. Les triadures es tornaven a repassar per extreure'n els grans més bons i s'aprofitaven per menjar a casa; les millors eren per vendre-les.

La cuina dels pagesos

Als anys 40 i 50 del passat segle XX a les cases de pagès es menjaven moltes mongetes; els cigrons i les lleties no eren molt preuades, almenys en aquesta part de Catalunya i menys entre els pagesos. A casa molts cops l'esmorzar era un plat de mongetes fregides, un tall de cansalada i algun gra d'all. Al migdia, si el fèiem a la vinya i el dia era normal, un altre plat de mongetes que ja portàvem cuites però s'havien d'escalfar amb la paella, un altre tall de cansalada per estalviar oli, les mongetes i un tros de botifarra de collita pròpia. Per a sopar, mongetes acabades de sortir de l'olla amb la ja coneguda cansalada; si dinàvem a casa podia variar amb una olla de patates, els diumenges arròs. A l'hivern també es menjava molt sopa de brou i pasta, amb carn d'olla.

S'aprofitava tot el de la casa: les verdures, els enciams, les escaroles, les faves i els pèsols a la primavera, etc. Cada temporada es menjava del que donava el camp, per a ser així autosuficients. Els plats de rostit d'ànec, pollastre, conill o de carn de xai o cabrit eren només per a les grans festes o les ocasions molt assenyalades.

A la festa major i altres celebracions importants es prenia cafè; això qui havia aconseguit comprar-lo perquè no sempre n'hi havia, i es destapava una ampolla de conyac. Moltes vegades en comptes de cafè es prenia ordi torrat i molt fent-lo bullir com el cafè; tenia un sabor semblant i era molt més barat. En comptes de sucre ja s'hi posava sacarina, però no pas per fer règim sinó perquè el sucre era massa car. Ara me'n recordo com anomenàvem aquest substitut: era la famosa malta dels anys de l'estraperlo i de les cartilles de racionament.

Jugar a amagar els carros

Una de les distraccions dels joves en èpoques de poc treball al camp i a les vègiles de les festes era treure a força de tirar a mà el carro d'algun veí i amagar-lo. En els meus temps això ja no es feia però al primer quart del segle XX es feia molt, fins i tot alguna vegada hi participava algun jove de la mateixa casa que patia la broma.

Es reunien uns quants joves i quan sabien que en alguna casa l'endemà necessitaven el carro per a quelcom important o imprescindible, si no el tenien guardat sota clau, l'hi prenien i el portaven lluny o el deixaven en algun lloc de difícil accés. M'havien explicat diversos casos en què el propietari va trigar uns quants dies a trobar-lo. Un va ser el de Can Toni: s'emportaren el carro a les esquenes per no fer soroll i alertar els amos, ja que no se n'havien anat a dormir i l'era estava empedrada. Se'l van carregar a coll-i-be fins que van creure que ja no els sentirien; aleshores el van continuar arrossegant fins a deixar-lo a la vora del Besòs. L'endemà els de Can Toni havien de portar alguna cosa a mercat, cosa que no van poder fer i els van causar un gran perjudici. No el van trobar fins després d'uns dies. Sembla ser que el de Can Toni s'havia vantat que a ell no serien capaços de prendre-li el carro. Quan algun veí es jactava dient que segur que no gosarien fer-li una broma pesada d'aquestes, de ben segur que al poc temps passava a formar part de la llista de víctimes.

No me'n recordo qui va ser la víctima, però una vegada al barri de la Plana agafaren un carro, li van treure les rodes i el van portar dalt del turó de la Ribalta on el van deixar lligat a bona alçada d'un pi. Per això el seu propietari va tenir molta feina per tornar-lo a casa seva. És clar que algun cop les coses no sortien bé. Havia sentit dir que en una d'aquestes incursions nocturnes van a anar a buscar el carro de Can Millaret, cosa que van aconseguir fàcilment tirant d'ell com burros. Quan duïen recorreguts uns quants metres en direcció a Ca l'Anton, s'aixecaren

*Jugar a amagar els carros era una de les diversions preferides dels joves santfostencs fins a mitjan segle XX. En la imatge, el carreter d'un romanç del segle XIX.
(Col·lecció Joan Amades, Costumari català)*

*Bandoler català, amb el trabuc i la manta a l'espatlla. Aquests "fora de la llei" van protagonitzar episodis molt sonats del Sant Fost antic, especialment els assalts a Can Toni Vell i a l'ermità de Cabanyes.
(Col·lecció Joan Amades, Costumari català)*

els carrabiners que dormien dintre del carro i els van donar l'*alto*, de manera que els bromistes van deixar el carro i sortiren corrents comes ajudeu-me; no s'havien adonat que la parella de guàrdies s'havien posat a dormir dins del carro; aquell dia per poc la broma els surt molt cara. Resulta que Can Millaret en aquell temps era una casa aïllada, envoltada de vinyes i enclavada en una cruïlla de camins: el que venia de Montornès travessant el Coll Mercader cap a Santa Maria de Martorelles per Can Coll arribant al Collet d'en Rifà, on entrava al terme de Sant Fost; després passava prop de Cal Boch i arribava fins a Can Millaret, continuava al costat de Ca l'Eloy, per la Paletera i a prop de Ca la Jerònima; després seguia pel costat de Can Torres i Cabanyes, i pujava a l'ermita de Sant Martí, direcció Sant Pere de Reixac.

Aquest camí era molt transitat pels contrabandistes i les trementinaires, unes dones que es dedicaven a recórrer els pobles venent olis i ungüents per a guarir qualsevol mal de persones i animals; portaven la mercaderia a sobre i no tornaven a casa seva fins haver exhaurit les existències. Generalment aquestes dones venien caminant des dels Pirineus a Barcelona i venien els seus productes pels pobles de pas. L'altre camí que passava pel costat de Can Millaret era el que venia de Badalona entrant a Sant Fost pel Coll de la Conreria; baixant per dintre del bosc fins a Can Llombart passava per davant de Can Matança i Cal Gaig, seguia vers Can Romagosa i per darrere de Can Millaret, darrere de Ca l'Anton baixant a la Font de les Heures, creuant per Can Lladó i el barri de la Plana i arribava al camí ral de Mollet després de travessar el riu Besòs. Per aquest motiu molts cops els carrabiners es quedaven a Can Millaret, per perseguir els contrabandistes; l'assumpte del carro només fou una anècdota contada pels mateixos protagonistes de la qual es va parlar durant molt de temps.

Una malifeta als músics

Un dia de festa major hi havia orquestra a la Plaça del Lledoner, enfront de Can Torrents; aleshores era el centre del poble ja que també hi havia l'església. L'orquestra estava instal·lada en una tarima; el que tocava el contrabaix gairebé sempre estava col·locat en un extrem a la part del darrere ja que aquest instrument es toca bo i dret. Els bromistes s'hi acostaren per darrere i, sense que el músic se n'adonés, lligaren una corda al suport en què s'aguanta el contrabaix. En un moment donat, mentre el pobre home estava fent sonar l'instrument musical, donaren una forta estrebada a la corda de manera que el músic es va quedar només amb l'arc a la mà. El que tirava la corda va sortir corrents per un camí que baixava fins al torrent i arribava a Can Pollastre Vell: la *berra* va quedar destrossada (a aquest instrument se l'anomenava *berra* segurament de tan gran que és). De seguida es va saber qui havia estat l'autor o autors de la fi de tan gran instrument. Van ser condemnats a pagar un altre de nou, però aquell dia es va acabar el ball abans del previst.

Una altra diversió que practicaven força sovint era robar alguns conills, gairebé sempre de la casa dels mateixos integrants de la colla. Un portava conills, un altre pa i algun altre vi i se n'anaven a menjar-se'ls a alguna font del poble. Quan era temps de caça o en els mesos de juliol i agost, si hi havia alguna festa, aquests tiberis els feien amb peces de caça, principalment conills i perdius tendres.

L'avi Ciscu de l'Hostal

El meu avi era el Ciscu de l'Hostal; era conegut amb aquest nom perquè el seu pare havia tingut l'hostal que hi havia al carrer Sant Isidre, on després va haver-hi la botiga de comestibles i xarcuteria El Lliri.

Em va contar moltes vegades que el seu pare quan algú li demanava una copa o alguna altra cosa i no tenia ganes de servir, l'enviava a beure

a la mina. Aquest home (el meu besavi) havia nascut a Can Toni Vell, casa avui desapareguda i colgada pel bosc, però a pocs metres ja es troben les cases de la urbanització de Mas Llombart. Quan Can Toni Vell encara estava habitada i no hi havia la carretera de Badalona, els veïns més propers eren els de Cal Gaig i Can Matança; també a un quilòmetre, si fa o no fa, hi havia els de la fàbrica d'explosius de la Nau. Deuria ser un indret molt solitari i feréstec ja que a uns dos-cents metres es troba el pont anomenat del Llop, nom que li van posar quan van fer la carretera. Per alguna cosa deuria ser.

M'explicava el meu avi que una tia seva, quan era molt petita estava jugant a prop de la casa de Can Toni Vell i de sobte se li acostà un ramat de porcs senglars acabats de néixer; ella va agafar un dels petits senglars el qual, com és natural, va començar a xisclar. La mare del senglar, però, no li va fer cap mal, només li va donar un cop amb el musell llançant-la unes passes lluny. La nena va deixar anar el garri i cadascú se'n va anar pel seu camí. De ben segur que si això mateix ho fa una persona gran, la truja s'hi hauria abraonat com una fera en veure que li prenién un dels seus fills.

Els bandolers

En aquella època encara corrien bandolers assaltant masies i viatgers. Segons em van explicar, Can Toni Vell va ser una de les masies assaltades o que van intentar assaltar.

Un capvespre, quan els habitants de la masia ja eren dins la casa, es van adonar que hi havia un home intentant d'entrar-hi, ja que era damunt la muralla amb uns propòsits no gaire bons. L'amo de la casa agafa l'escopeta i li dispara un tret a l'assaltant, amb tan bon encert que el deixa molt mal ferit. Els seus companys se l'emporten, però juren que mataran a tots els de la casa i li calaran foc. Com és natural es van espantar ja que temien per les seves vides, perquè van creure que els

bandolers complirien la seva promesa. Aquesta por del tot justificada els va fer abandonar Can Toni Vell i traslladar-se a la casa del carrer del Sot, anomenada Can Toni; avui dia és una casa senyorial molt ben reformada. El bandoler que va morir de tornada a casa seva resultà ésser un drapaire de Parets del Vallès.

Can Toni Vell podria ser que en aquells temps s'anomenés Vallpanera, ja que tot aquells paratges eren coneguts amb aquest nom fins fa no gaire, nom que els joves ja no coneixen però els que tenim més de 60 anys encara seguim anomenant.

La bruixa de Can Teyà

A Can Teyà va passar un cas molt comentat per tot el poble quan la gent encara creia en bruixes. M'havien explicat que hi havia de masovers una dona vídua i el seu fill, els noms dels quals no recordo. Quan el fill es va casar a la sogra no li va agradar la jove, o tenia gelosia d'ella i es va proposar fer la vida impossible al jove matrimoni de manera que els fes por viure en aquella casa. El sistema era que creïessin que a la casa hi havia alguna bruixa o fantasma. De nit, quan ja tots eren al llit, la sogra començava a fer sorolls com l'obrir i el tancar portes, veus d'ultratomba i arrossegat de cadenes com si algun dels difunts de la família estigués amb l'ànima en pena. Es creia que els que morien sense els sants sagraments estaven condemnats per a tota l'eternitat a vagar sense descans, demanant que els resessin oracions i s'oferissin misses perquè finalment poguessin descansar.

Però els que no podien descansar eren els joves amb tant de soroll i tanta història d'apareguts. Una nit que ja estava tip de tants romanços, el noi va agafar l'escopeta i va disparar un tret per sota de la porta i aleshores es van acabar de sobte l'arrossegament de cadenes i el moviment de portes. L'endemà com va veure que era tard i que sa mare no es llevava, va anar a veure què passava i es va trobar la mare al llit amb

Bruixa volant cavalcada en una escombra, segons una capçalera de ventall del segle XIX. La sorollosa bruixa de Can Teyà va resultar no ser tan terrible. (Col·lecció Joan Amades, Costumari català)

El senglar, segons una auca set-centista. Un ramat d'aquestes bèsties va tenir un curiós encontre amb una nena de Can Toni Vell. (Col·lecció Joan Amades, Costumari català)

un peu embenat. En preguntar-li què li havia passat, la seva mare amb males maneres li va dir: “Prou bé saps tu el que jo tinc, maleït siguis!”. El resultat fou que mai més van haver-hi bruixes a Can Teyà. En l'època d'aquest fet, aquesta casa, encara que és a prop del poble igual que en l'actualitat, estava tota envoltada de grans alzines i roures, semblava que estigués completament sola; els arbres la cobrien pels quatre costats i el camí per arribar a la casa era una camí de carro entre les vinyes. La casa més propera per aquest camí era Ca l'Ermità, casa avui desapareguda, que formava cos amb les cases de Can Xacó i Cal Tortosí. De Can Teyà també sortia un camí només practicable a peu que travessava el torrent arribant a Ca l'Escolà i a la carretera.

La vida dels ermitans de Cabanyes

A l'església de Cabanyes antigament hi havia una casa per al capellà, però quan aquesta parròquia fou agregada a la de Sant Fost, el mossèn va haver d'abandonar-la per manca de feligresos. Llavors la rectoria fou habitada per un home o família que tenia cura de l'església a canvi d'aixopluc. Aquest home es guanyava el pa al bosc fent carbonet i feixos de brolla o gavella que venien als forns d'obra per a fer teules, totxos o rajoles; cada tres feixos de gavella formaven una càrrega. Molta gent del poble es guanyava la vida al bosc; a més, Sant Fost era un poble on mai no faltava la brolla, hi havia lloc per a tothom i cada cinc o sis anys es podia fer una tallada. Amb la brolla més fina, com el bruc, es feien uns feixos més petits i ben lligats anomenats feixineta que s'utilitzaven als forns de ceràmica on feien cànirs, cassoles, plats, olles, etc.

Quan en algun indret hi havia una pineda amb bones branques o que feia anys que no s'havia podat, es podava el brancatge perquè els pins creixessin més del tronc i fessin més fusta, ja que fins no fa gaires anys era molt preuada per a fer taulons i bigues destinades a la construcció. Quan es tallaven els pins per a una aclarida, tot el brancam s'aprofitava igual que

el de la poda, fent-ne uns feixos grans anomenats costals perquè tenien forma de costelles (totes les branques tenen forma corba). Es posaven els troncs de les branques d'un gruix si fa o no fa d'un braç, tots amb la mateixa inclinació de manera que quedessin per la part de fora del feix. Dins es posava tot allò més petit i amb més pinassa: era la tripa. Cada quatre costals feien una càrrega; els costals eran destinats als forns de pa, ja que de tan bé que cremaven deien que el pa sabia millor.

Tornant a l'ermità de Cabanyes, aquest home havia cobrat uns duros de plata de la venda de llenya, segurament la feina d'uns quants mesos. Una partida de bandolers es va assabentar d'aquest cobrament i es va presentar a la casa per robar-lo, però l'home els tenia amagats i es va negar a donar-los-els. El van apallissar i el van maltractar de totes les maneres sense que el torturat els digués res, fins que els malfactors el van lligar de mans als clemàstecs de la xemeneia i li van calar foc al cul. Llavors, abans de ser cremat viu, els va donar els diners i el deixaren anar. M'havien explicat que el pobre ermità va ser tanta la por que va passar que va abandonar l'església de Cabanyes i se'n va anar a viure al poble, però mai més va recuperar la salut.

A la part de Cabanyes, i a força més alçada, hi ha un petit turó anomenat Turó dels Lladres, on diuen que s'hi reunien per preparar les seves malifetes. Aquestes masies tan separades les unes de les altres eren presa fàcil per a les partides de bandolers; a més a més, estaven envoltades de frondosos boscos i només les unien camins de ferradura. A moltes d'elles l'escala per pujar a la part superior donava de cara a la porta principal; a la porta o a l'envà d'aquesta escala hi havia un petit forat per posar-hi els canons d'una escopeta o fusell i així poder fer foc fàcilment en direcció a la porta. En unes altres cases hi havia una trapa a l'habitació que donava a sobre de la porta i només aixecant una rajola es veia qui entrava; complia la mateixa funció que l'escala. En aquestes masies el bestiar de més valor com els cavalls, muls i vaques eren a la planta baixa;

així, a més d'estar millor guardats, escalfaven una mica la casa a l'hivern. Aquest costum de tenir les cavalleries dintre de la casa també ho havia vist a moltes cases del poble.

Les botifarres de Can Solé durant la Guerra del Francès

Vet aquí que els soldats napoleònics passaven més gana que una cabra en un garatge. Només menjaven d'allò que els donaven o podien arreplegar i robar; llur intendència no els subministrava res de res. Quan van passar pel poble van veure que en una finestra oberta hi havia unes botifarres penjades però tenien ordres de no violentar la població i no prendre res per la força. Començaren a barrinar com podien agafar les formoses llonganisses que penjaven davant dels seus ulls però lluny de la seva mà. Mentrestant, la boca se'ls omplia de saliva i l'estómac els feia uns sorolls estranys avisant-los de la seva buidor. Quan els soldats tenen gana se'ls aguditza l'enginy, no hi ha ningú tan enginyós com un soldat famolenc i vet aquí que van posar en marxa el seu pla immediatament.

Van posar un ganxo a l'extrem d'un pal o d'una canya i així van anar despenjant les botifarres una a una, menys una de les peces que es diu el bisbe, que és l'estómac del porc amb carn embotida com les llonganisses però més gran. Tot això ho van fer mentre uns altres soldats distreien les dones de la casa a la part del davant. Quan se n'anaren els van dir: "Vostès es queden amb Déu i nosaltres amb els sants".

L'estudiant i el soldat

El meu pare em contava aquesta història, però mai no em va dir si de veritat havia ocorregut. Heus ací que una vegada es van trobar un estudiant i un soldat; els dos presumien de ser intel·ligents, però no tenien un duro i sí molta gana. Van fer una aposta dient que cadascú

demanaria un plat, però qui se'l mengés primer, l'altre li faria el mateix a ell que ha fet amb el plat.

Els van dur un pollastre farcit molt gustós del qual s'escapava una flaire que deia: "Menja'm!". Els dos protagonistes de la història es van quedar mirant-lo sense gosar a clavar-li una mossegada perquè no fessin el mateix amb ells. Van estar llarga estona pensant com fer-ho mentre els seus estómacs els instaven perquè es decidissin. A la fi, el soldat s'hi va decidir. Va ficar un dit pel cul del pollastre i va començar a treure'n el seu farcit amb paciència però deixant el pollastre buit, mentre es llepava els dits deixant a tots els presents bocabadats. Aleshores els va dir, assenyalant el seu darrera: "Ara, el qui vulgui que em faci el mateix que jo he fet al pollastre." Així va quedar ben palès que els soldats se la saben molt llarga a l'hora de menjar.